

Planetárium-felfújtak

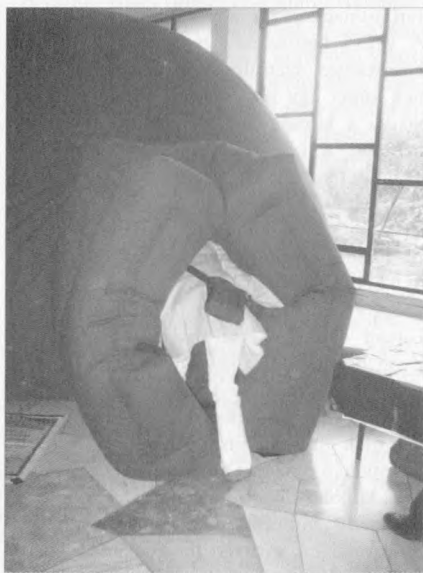

Három felfújható planetáriumi kupola a Comenius Egyetemen: CosmoDome, Quim Guixà, Starlab

Szeptember 6-án a pozsonyi Comenius Egyetemre voltunk hivatalosak, a Hordozható- és kisplanetáriumok IV. európai találkozójára. A planetáriumi találkozót az ógyallai csillagvizsgáló (Szlovák Központi Csillagvizsgáló) és a lévai csillagvizsgáló szervezte, az egyetem a házigazda szerepét töltötte be.

Mifelénk még mindig kissé egzotikusan hangzik az, hogy „hordozható planetárium”, pedig szomszédainknál már hosszabb-rövidebb ideje használnak ilyen iskolai planetáriumokat. (Jómagam először 1993-ban, egy bresciai csillagvizsgáló-találkozón hallottam arról, hogy Európában is gyártanak ilyen eszközöket. Idei bajai találkozónkon pedig Illés Tibor ismertette részletesen egy ilyen planetárium beszerzésével és üzemeltetésével kapcsolatos elképzeléseit.)

A cikkekből, hirdetésekből ismert felfújható alkalmasságokról kinek-kinek lehetnek elképzelései, így aztán kíváncsian vártuk a találkozást a felfújható kupolákkal, hiszen a szervezők többféle típus bemutatását is ígérték. Nem volt könnyű rátalálni a találkozó helyszínére a Comenius Egyetem hatalmas campusán, épp a kezdésre érkeztünk, így

A CosmoDome épp „elnyel” egy érdeklődőt

csak az első szünetben volt módunk becsusszanni egy ilyen planetárium belső terébe. Igyekezni kell a bejutással, mivel ezeket

Részlet a CosmoDome nehezen fényképezhető belsejéből. A projektor nem a kupola közepén, hanem a szélén helyezkedik el, onnan vetíti az égbolt képét egy domború tükör segítségével

a félgömböket túlnyomás tartja életben, ha sokáig tartjuk nyitva a bejáratot, a kupola könnyen megereszkedhet...

Először az ausztrál CosmoDome-ba fura-kodtunk be. A befurakodást szószerint kell érteni, hiszen a bejáratnak eléggé szorosan kell záródnia, hogy minél kevesebb levegő szökjön ki. A cég képviselője készségesen elmagyarázta a rendszer működését. A vetítő berendezés nem más, mint egy közönséges számítógépes projektor, melynek képét egy nagyméretű gömbtükör veri vissza a kupola felé. A „show” rendkívül hatásos, a cég rövidebb ismeretterjesztő programokat is kínál ehhez a kupolához. A programok látványosak, nem csupán a szokványos égi jelenségeket lehet bemutatni, hanem háromdimenziós száguldozást is a Naprendszerben, rá-rázoomolva egy-egy bolygóra és környezetére. A csillagos ég nem igazán élethű, kissé pixeles, azonban az ilyen hordozható planetáriumoknál nem is nagyon alkalmaznak drága, jó „égbolt-képet” adó vetítőberendezéseket. A CosmoDome igencsak elnyerte tetszésünket!

A spanyolországi Quim Quixà cég csak egy üres kupolát hozott bemutatni. A rendkívül dekoratív „buborék” igen érzékeny a bejárat nyitogatására, gyorsan megroskad, ha hosszabban nyitva tartják, és ehhez elég, ha 4-5 ember egymás nyomában bemegeg, ill. befurakodik a kupolabelsőbe. Jobb zsilipeléssel (olyannal, amilyennel a CosmoDome-t ellátták) kevésbé lenne érzékeny erre, de

A Quim Quixà kupolája fellújás közben

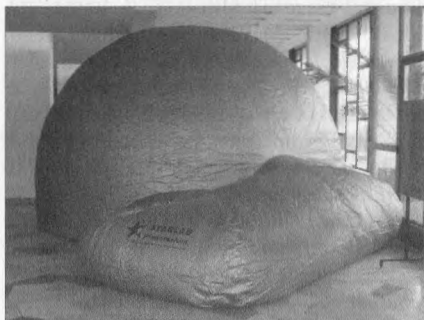

Ez a ventilátor lehel életet a Quim Quixà kupolájába

azt is hozzá kell tenni, hogy a ventilátor nagyon gyorsan kiegyenlíti a nyomáscsökkenést. Zavaró, hogy a túlnyomás időnként pulzálva távozik a kupola aljánál, megemelve azt, és ilyenkor némi fény is bejut a belső térbe.

A hordozható planetáriumok piacán talán a Starlab a legismertebb. A bejutás itt a legizgalmasabb, egy hosszú alagúton lehet „behatolni”, hétrét görnyedve. Képzeltük, mennyire élvezhetik ezt a gyerekek, amikor tanítási óra helyett leviszik őket

egy kis csillagászatot tanulni, mondjuk a tornateremben felfújt planetáriumba! A Pozsonyban bemutatott Starlab a lévai csillagvizsgáló tulajdona (Vácott is jártak ezzel a rendszerrel, egy általános iskolában tartottak bemutatót). Odabent hagyományos, igen szerény tudású kis projektor segítségével lehet ismertetni a fontosabb égi jelenségeket. Egy jó előadó természetesen itt is le tudja kötni a gyerekek figyelmét, feltéve,

A Starlab kupolájába ezen a hosszú alagúton lehet bejutni

ha előtte nem jártak a CosmoDome-ban... A Starlab projektora kimondottan fénysebényt képet ad, és távolról sem lehet itt olyan izgalmas, show jellegű produkcióval szolgálni, mint az ausztrál cég kisplanetáriumában. A Starlab „csillagos égén” emellett láttunk néhány nagyon fényes „állócsillagot” is: apró lyukakat a gömbhéjon, melyek eléggé zavaróak voltak. Ezek a felfújható félgömbök természetüknél fogva eléggé sérülékenyek. A Starlab belsejében Susan Button, az International Planetarium Society (Nemzetközi Planetárium Társaság) elnöke tartott ismertetőt, jól láthatóan nagy kedvvel és hozzáértéssel kezelte a projektort.

A kupolák mellett egyéb csillagászati látványokkal is szolgáltak a szervezők: a Comenius Egyetem építészhallgatói által készített terveket állították ki, melyek a modori csillagvizsgálóról készítettek. A tervek valószínűleg soha nem fognak megvalósulni, azonban érdekes volt látni, milyen megoldásokban gondolkodnak a fiatalok. A modori csillagvizsgálót a maga valóságában is megtekinthettük volna, mivel a találko-

zó utolsó napi programjában szerepelt egy ilyen látogatás, azonban nekünk csak egyetlen napra volt időnk.

A szeptember 6-ai előadások sorában érdekes színfolt volt egy olaszországi építész cég bemutatkozása. A Gambato az utóbbi három évtizedben komoly gyakorlatot szerzett a kisebb méretű csillagvizsgáló-kupolák és planetáriumok építésében. Ebből a tevékenységből mutatott be ízelítőt Gianpaolo Gambato. A prezentáció érdekes volt, mert Gambato úr valóban sokféle megoldást és sokféle épületet mutatott be, ugyanakkor mulatságos is volt, mert mindezt ékes olasz nyelven tette, amit először szlovákra fordítottak, majd szlovákról angolra. A hallgatóság jól viselte a „nyelvi megpróbáltatásokat”, mi egyfajta csillagászati nyelvlecke-ként fogtuk fel az előadást, hiszen egyes szakkifejezéseket három különböző nyelven is megismerhettünk. (Le a kalappal a fordítást végző hölgyek előtt!)

A csillagászati programok után kíváncsian vártuk a pozsonyi városnézést, hiszen még sohasem jártunk az egykori koronázó városban. Rendkívül lehangoló időjárásban, szitáló esőben tettünk egy kisebb sétát az óvárosban, természetesen hivatásos idegenvezető kíséretében. A gyönyörűen felújított épületek és a tiszta utcák láttán bizony elfogott bennünket a sárga irigység, emellett itt nincs „kitiltva” a villamos a régi városrészből, mint idehaza, Budapesten. Pozsonyban se szeri, se száma a magyar vonatkozású emlékeknek. Idegenvezetőnk, aki angol nyelven világosította fel a nemzetközi összetételű társaságot, teljesen korrekt volt a magyar vonatkozások ismertetésében, egyben számunkra is érdekesen mutatta be északi szomszédunk huszadik századi történetét és a Csehszlovákia felbomlása óta eltelt rövid időszakot.

A találkozó szervezőit – elsősorban Marián Vidovenecet – csak elismerés illetheti az érdekes és tartalmas programokért, mi pedig sajnálhatjuk, hogy nem maradhattunk tovább Pozsonyban...

Mizser Attila